

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра економіки підприємства

Кваліфікаційна праця
на правах рукопису

ДИПЛОМНА РОБОТА
здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: **Соціальна відповідальність в системі сталого розвитку підприємства**

Виконала: Кухар Роксолана Віталіївна

студентка денної форми навчання
спеціальності 051 Економіка

Науковий керівник:
к.е.н., ст. викл. Боднарчук Т. Л.

Роботу допущено до захисту перед ЕК рішенням кафедри,
протокол № ___ від « ___ » _____ 2021 р.

м. Кам'янець-Подільський, 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Система сталого розвитку підприємства: сутність та складові елементи	6
1.2. Поняття, види та рівні соціальної відповідальності підприємства.....	12
1.3. Методика оцінки соціальної відповідальності як основи сталого розвитку на мікрорівні.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ЦЕМЕНТ»).....	26
2.1. Характеристика фінансово-економічної діяльності ПАТ «Подільський цемент»	26
2.2. Аналіз елементів сталого розвитку підприємства	35
2.3. Дослідження внутрішньої соціальної відповідальності в системі сталого розвитку підприємства.....	46
2.4. Оцінка стану зовнішньої складової соціальної відповідальності підприємства.....	56
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ	63
3.1. Вітчизняний та іноземний досвід успішних практик корпоративної соціальної відповідальності.....	63
3.2. Напрями підвищення рівня соціальної відповідальності ПАТ «Подільський цемент» як умови його сталого розвитку	72
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ	97

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах сьогодення питання соціальної відповідальності суб'єктів господарювання є досить актуальним. Сучасному підприємству необхідно підтримувати та розвивати партнерські зв'язки з різними групами стейкхолдерів, а саме з акціонерами, працівниками, споживачами, місцевими громадами, освітніми та громадськими організаціями тощо, таким чином, створюючи умови для власного стійкого розвитку. Підприємства повинні працювати не лише для максимізації прибутку, тобто на індивідуальну вигоду, а розуміти, що діють вони в умовах соціально-економічного середовища, а, отже, мають враховувати суспільні інтереси. У той же час, соціально-відповідальна діяльність залишається лише теорією для більшості підприємств України, що, своєю чергою, актуалізує необхідність подальшої розробки концептуальних аспектів корпоративної соціальної відповідальності та дослідження її ролі в системі сталого розвитку.

Серед науковців, які досліджували ті чи інші питання соціальної відповідальності підприємств, слід виділити таких, як: В. Бараз, А. Бержанір, К. Вайс, П. Друкер, А. Керолл, Ф. Котлер, П. Кругман, М. Фрідмен, Р. Абрамов, Т. Антошко, О. Гоголя, С. Гончаров, М. Губська, О. Данилова, А. Динкін, Ф. Євдокімов, Є. Іонін, А. Колот, А. Коноваленко, С. Литовченко, Г. Мельничук, І. Савченко, Н. Супрун, Н. Ткаченко, Н. Шмиголь та інші. У той же час, проблематика реалізації ефективної системи соціальної відповідальності на мікроекономічному рівні потребує подальших наукових розробок.

Метою дипломної роботи є дослідження елементів соціальної відповідальності підприємства в системі його сталого розвитку, а також розробка пропозицій щодо покращення соціально-відповідальної складової господарської діяльності ПАТ «Подільський цемент».

Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

– розкрити зміст та складові елементи системи сталого розвитку підприємства;

- дати характеристику поняття, видів та рівнів соціальної відповідальності підприємства;

- систематизувати методики оцінки соціальної відповідальності як основи сталого розвитку на мікрорівні;

- охарактеризувати стан фінансово-економічної діяльності ПАТ «Подільський цемент»;

- проаналізувати елементи сталого розвитку підприємства ;

- дослідити особливості системи внутрішньої соціальної відповідальності підприємства;

- дати оцінку рівня розвитку зовнішньої складової соціальної відповідальності підприємства;

- описати досвід успішної реалізації концепції корпоративної соціальної відповідальності в Україні та закордоном;

- визначити перспективні напрями розвитку соціальної відповідальності ПАТ «Подільський цемент».

Об’єктом дослідження є соціальна відповідальність як елемент сталого розвитку підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-прикладні аспекти соціально-відповідальної діяльності сучасного суб’єкта господарювання в системі його сталого розвитку (на прикладі ПАТ «Подільський цемент»).

Методи дослідження. Методологічною основою проведеного дослідження стали такі методи наукового пізнання: діалектичний (для визначення сутності сталого розвитку та соціальної відповідальності підприємства), систематизації (для дослідження підходів до визначення «соціальна відповідальність підприємства»), методи логічного узагальнення, наукової абстракції (для уточнення категоріально-понятійного апарату досліджуваних понять і категорій), порівняння аналізу та синтезу (для виявлення методів оцінки соціальної відповідальності), табличний (для відображення наочності подання конкретних результатів досліджень), економіко-математичні методи (для аналізу фінансово-економічного стану підприємства), графічний метод (для наочного представлення

економічних даних, отриманих у процесі дослідження), статистичний (для наведення статистичних даних про діяльність підприємства), метод соціального опитування (для дослідження рівня внутрішньої соціальної відповідальності підприємства), проблемно-орієнтований (для визначення напрямків розвитку корпоративної соціальної відповідальності), метод узагальнення (для підсумовування результатів дослідження).

Дипломна робота містить **елементи наукової новизни**, а саме: досліджено стан реалізації стратегії зовнішньої та внутрішньої соціальної відповідальності ПАТ «Подільський цемент» та визначено перспективні напрями її покращення.

Практичне значення проведеного у дипломній роботі дослідження полягає у тому, що одержані результати та сформовані на їх основі пропозиції можуть бути використанні для розробки і вдосконалення стратегії сталого розвитку ПАТ «Подільський цемент» у напрямі покращення системи соціальної відповідальності суб'єкта господарювання та його зв'язків зі стейкхолдерами.

Апробація результатів дослідження. Результати проведеного дослідження пройшли апробацію та були представлені на Звітній конференції студентів та магістрантів за результатами НДР у 2020 р. (5–6 жовтня 2021 р., м. Кам'янець-Подільський) та Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції» (17–18 листопада 2021 р., м. Херсон).

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 96 с. Робота містить: 107 використаних джерел, 4 додатки, 17 рисунків, 30 таблиць.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки.

Проведена систематизація теоретичних аспектів поняття сталого розвитку дозволила виявити диференційовані підходи до його трактування. Одні науковці розуміють сталий розвиток підприємства як створення економічного доходу через інноваційні рішення, які сприятимуть соціальному добробуту та захисту довкілля. Інші вчені-економісти описують його як розвиток, який забезпечується через постійну взаємодію, взаємний вплив та взаємоузгодження елементів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. У широкому розумінні дане поняття трактується як категорія глобального рівня, що передбачає розвиток не лише економічної системи підприємства, але й його навколишнього середовища і суспільства. У вузькому значенні сталий розвиток визначається на рівні самого підприємства, а саме показниками його стабільного фінансово-економічного стану.

Виявлено, що складовими сталого розвитку є економічна, соціальна та екологічна підсистеми. Економічна складова передбачає оптимальне використання обмежених природних і матеріальних ресурсів із застосуванням певних технологій для підвищення рівня екологічності виробництва. Соціальна складова спрямована на розвиток персоналу, підвищення продуктивності його праці, мотивацію праці, стабільності соціально-психологічного клімату на підприємстві. Екологічна складова спрямована на використання сучасних технологій, які спрямовані на збереження стану навколишнього середовища. Обґрунтовано положення про важливість синергії означених складових системи сталого розвитку для ефективного господарювання на мікрорівні.

Проведений аналіз теорії соціальної відповідальності як основного елемента сталого розвитку підприємства дозволив виявити, що дана категорія являє собою відповідальність підприємства за вплив його рішень та дій на суспільство, навколишнє середовище, шляхом його прозорості та етичної поведінки, яка забезпечує добробут і здоров'я людей, враховує очікування зацікавлених сторін,

відповідає чинному законодавству. Виявлено, що дослідження соціальної відповідальності варто здійснювати через призму аналізу її рівнів: економічної відповідальності (отримання прибутку, виготовлення конкурентоспроможних товарів, створення робочих місць, інноваційність), правової відповідальності (дотримання норм чинного законодавства і діючих контрактів, податкова чесність), етичної відповідальності (дотримання норм моралі та етики) та філантропії (створення оптимального рівня соціального забезпечення різних груп суспільства).

Систематизація різних підходів до аналізу та оцінки рівня соціальної відповідальності підприємства дозволила виокремити показники зовнішньої та внутрішньої системи соціальної відповідальності. При оцінці внутрішньої соціальної відповідальності оцінюють охорону праці, її мотивацію, соціальні програми, стимули для персоналу. Оцінку зовнішньої соціальної відповідальності здійснюють за показниками вирішення проблем суспільства та задоволення потреб інших стейкхолдерів.

На прикладі ПАТ «Подільський цемент» здійснено аналіз соціальної відповідальності підприємства в системі його сталого розвитку. Визначено, що ПАТ «Подільський цемент» є одним із найпотужніших виробників цементу загально-будівельного призначення у Європі. Підприємство пройшло досить тривалу історію та на сьогодні є одним із лідерів у галузі, чого вдалося досягти за рахунок приєднання до групи CRH. Компанія у своїй діяльності керується типовим статутом, а результати роботи відображає у щорічній звітності. Аналіз фінансово-економічного стану показав певну нестабільність діяльності, зокрема, за 2018–2020 рр. відмітним є зростання чистого доходу від реалізації продукції на 27% у 2019 р. порівняно з 2018 р. та на 2,5% у 2020 р. порівняно з попереднім, у той же час, відбулося суттєве збільшення чистого фінансового результату на 392% у 2019 р., та зменшення на 27,1% у 2020 р. Аналіз операційних витрат показав значну питому вагу матеріальної складової. У структурі активів компанії основу складають необоротні активи, основних засобів – будинки, споруди та передавальні пристрої.

Дослідження сталого розвитку обраного підприємства в розрізі трьох складових (економічної, соціальної та екологічної) показало, що ПАТ «Подільський цемент» характеризується низьким рівнем економічної стійкості – ринкової та фінансової, про що свідчить суттєве відхилення від норми показників автономії, фінансової стабільності, рентабельності та платоспроможності. У той же час, виявлено, що підприємство успішно виконує соціальну функцію, забезпечуючи персонал стабільною та гідною заробітною платою, оптимальними умовами праці і відпочинку, навчанням та курсами підвищення кваліфікації. Екологічність діяльності компанії підтверджується низкою кроків у напрямі зменшення викидів шкідливих речовин (скорочення виробничих потужностей, систематичний моніторинг впливу на навколишнє середовище, застосування сучасних очисних систем, збереження сухого способу виробництва).

Важливим елементом системи сталого розвитку ПАТ «Подільський цемент» виступає його соціально відповідальна поведінка. Виявлено, що підприємство веде активну соціальну політику щодо працівників, яка реалізується через колективний договір та соціальний пакет (базовий та мотиваційний). Аналіз фонду оплати праці показав, що зарплата на підприємстві відповідає середньогалузевому рівню по Україні. Крім того, підприємство має розгалужену систему премій та дотацій. Проведене соціологічне опитування працівників з метою об'єктивного висвітлення стану внутрішньої соціальної відповідальності підприємства показало досить високий рівень опіки з боку керівництва та задоволеність персоналу умовами праці та роботою загалом. Визначено, що на ПАТ «Подільський цемент» налагоджений соціальний діалог з працівниками, характерними рисами якого є дотримання нормативних умов трудової співпраці та забезпечення соціального пакету; створення належних умов для праці, забезпечення гідної оплати праці у вигляді заробітної плати та інших виплат; проведення систематичного навчання та підвищення кваліфікації; надання фінансової та матеріальної допомоги; проведення наукових, освітніх та соціальних заходів.

Про високий рівень розвитку зовнішньої відповідальності ПАТ

«Подільський цемент» свідчить досить тісна взаємодія з такими стейхолдерами, як клієнти та споживачі, постачальники, конкуренти, органи державної влади, місцева громада, ЗМІ. Основні напрями роботи включають дотримання високих стандартів якості продукції та сировини, контроль процесу виробництва та боротьбу з фальсифікатом; етичне ведення бізнесу та дотримання законодавства; проведення масштабної благодійницької роботи, скерованої на поліпшення інфраструктури регіону, підтримку громади, громадських організацій, освітніх та медичних закладів.

З метою визначення основних напрямів покращення соціальної відповідальності ПАТ «Подільський цемент» проведено аналіз вітчизняного та іноземного досвіду, що передбачав опис результатів дослідження в галузі корпоративної репутації Global RepTrak 100 за 2018–2021 рр. та формування топ-10 компаній з найкращою репутацією у сфері соціальної відповідальності. Серед іноземних компаній лідерські позиції займають Google, Lego Group, Microsoft, Canon, Ikea. На території України досить розвинену систему соціальної відповідальності мають такі корпорації, як ПриватБанк, Roshen, Rozetka, ОККО, АТБ тощо. Визначено, що високий рівень соціальної відповідальності тісно корелює з поняттям економічної ефективності. Впровадження концепції соціальної відповідальності бізнесу сприяє створенню позитивного іміджу компаній, покращенню конкурентних позицій, інтеграції до світового ринку.

З метою вдосконалення системи сталого розвитку та соціальної відповідальності ПАТ «Подільський цемент» запропоновано впровадити практику формування власного звіту зі сталого розвитку, а також механізм поглиблення співпраці зі стейкхолдерами. За допомогою діалогу із зацікавленими особами підприємство зможе: вдосконалити керування ризиками та репутацією, покращити економічні та фінансові показники, знизити рівень свого негативного впливу на навколишнє середовище, краще реагувати на запити суспільства, об'єднати ресурси для вирішення господарських проблем та досягнення стратегічних цілей, стати на шлях прогресивного інноваційного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурик З. Формування концепції сталого розвитку регіону. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ttpdu_2014_1_22.pdf (дата звернення 29.10.2021 р.).
2. Meadows D. *The Limits to Growth*. Universe Books. New York. 1972. С. 62–65.
3. Непийвода В. Проблема відтворення англomовних термінів «sustainable development» та «sustainability» в українській правничій мові. *Екологічний вісник*. 2008. № 3. С. 24–26.
4. Садовенко Я., Масловська Л., Серета В., Тимочко Т. *Сталий розвиток суспільства: навч. посіб.* Київ, 2011. 392 с.
5. Thompson M. Cost effectiveness of CSR over time. *Global Ethics Forum*. 2009. Geneva. URL: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov> (дата звернення 29.10.2021 р.).
6. Сизоненко О. Механізм забезпечення сталого розвитку в системі управління металургійним підприємством : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Запоріжжя: Класич. приват. ун-т., 2009. 20 с.
7. Черных А. Механизм устойчивого развития предприятия в период активной инвестиционной деятельности: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.05. Белгород: Белгородский государственный технический университет, 2006. 20 с.
8. Бурда А. Оцінювання потенціалу сталого розвитку промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2008. 18 с.
9. Квятковська Л. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 85–89.
10. Семенюк О. Алгоритм комплексної оцінки рівня сталого розвитку підприємства. *Вісник ХНУ*. 2013. № 6. Т. 2. С. 186–189.
11. Сталинська О. Обґрунтування необхідності управління промисловими підприємствами на основі принципів сталого розвитку. *Економічний вісник*

Національного гірничого університету. 2011. № 4. С. 114–119.

12. Васильчук І. Оцінка діяльності корпорацій в контексті сталого розвитку. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. Вип. 2. С. 39–44.

13. Вецко Т. Сталий розвиток підприємства: проблеми та перспективи. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». 6 с.

14. Екологічна проблема. Сталий розвиток – стратегія людства на XXI століття. URL: <https://storinka.click/188-ekologchna-problema-staliy-rozvitok-strategiya-lyudstvana-xxi-stolttya.html> (дата звернення 01.11.2021 р.).

15. Пилипенко С. Стратегічне управління підприємством на засадах концепції сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Випуск 21. С. 79–85.

16. Мельник Л. Реалізація концепції сталого розвитку: місце та роль підприємства. *Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. СХД*. № 8 (140). Серія «Економічні науки». 2015. С. 35–40.

17. Антошко Т., Круш П. Впровадження корпоративної соціальної відповідальності на промислових підприємствах: монографія. Київ: НТУУ «КПІ», 2013. 275 с.

18. EU. Committee on Employment and Social Affairs, Draft report on Social Investment Pact as a response to the crisis. Brussels: European Parliament, 2012. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2012-0263_EN.html (дата звернення: 23.10.2021 р.)

19. EU. Communication from the Commission: Towards Social Investment for Growth and Cohesion – including implementing the European Social Fund 2014-2020, 2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52013DC0083> (дата звернення: 23.10.2021 р.)

20. Сазонець І. Корпоративне управління: світовий досвід та механізми залучення інвестицій: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2008. 304 с.

21. Шаповал В. Соціальна відповідальність бізнесу в структурі управління економікою: монографія. Дніпропетровськ: ДВНЗ «НГУ», 2011. 357 с.

22. Почтовюк А., Рубан Б. Корпоративна соціальна відповідальність як основа сталого розвитку підприємств. Економіка і управління підприємствами, галузями, національним господарством. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. Випуск 2/2018 (109). Частина 1. С. 100–105.

23. Сталий розвиток та корпоративна соціальна відповідальність: за даними Українського інституту інформаційних технологій в освіті (УІЕО) при НТУУ «КПІ». Концепція сталого розвитку та визначення соціальної відповідальності. URL: <http://moodle.udc.ntu-kpi.kiev.ua/moodle/mod/resource/view.php?id=4402> (дата звернення 03.11.2021 р.).

24. Ярова В. Теоретико-методологічні підходи до вивчення соціальної відповідальності бізнесу. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва*. 2013. № 5. С. 185–196.

25. Bowen H. Social responsibilities of the businessman. New York: Harper & Row, 1953.

26. ISO/FDIS 26000:2010. Міжнародний стандарт. Керівництво по соціальній відповідальності. 140 с.

27. Охріменко О., Іванова Т. Соціальна відповідальність: навч. посіб. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». 2015. 180 с.

28. Бобирь О. Концепції корпоративної відповідальності в стратегіях міжнародного менеджменту. *Бізнес-навігатор*. 2013. № 1(30). С. 224–230.

29. Гончаров С. Корпоративная социальная ответственность в системе социальной защиты занятого населения: диссер. к. э. н. Специальность 08.00.10 М.: 2011. 53 с.

30. Абрамов Р. Корпоративная социальная ответственность как пример организационного изоморфизма в условиях глобализации. *Журнал исследований социальной политики*. 2005. Т. 3. № 3. С. 327–346.

31. Данилова О. Социальная ответственность бизнеса в системе рыночного хозяйства (теоретико-экономический аспект): автореферат диссер. д. э. н. Специальность 08.00.01. Москва, 2012. 42 с.

32. Friedman M. The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits. URL: <http://www.colorado.edu/studentgroups/libertarians/issues/friedman-soc-resp-business.html> (дата звернення 03.11.2021 р.).

33. Drucker P. Management: Tasks, Responsibilities, Practices. New York: Harper&Row, 1994. P. 840.

34. Дынкин А. Корпоративная социальная ответственность и конкурентоспособность. Москва: ИМЭМО РАН, 2014. 112 с.

35. Гоголя О. Соціальна відповідальність бізнесу. URL: <http://socium.sitcity.ru> (дата звернення 03.11.2021 р.).

36. Савченко І. Ціннісний вимір соціальної відповідальності в демократичній державі: монографія. Харків: ХНУРЕ, 2017. 199 с.

37. Литовченко С. Соціальна відповідальність бізнесу: актуальна повістка. Київ: Асоціація менеджерів України, 2003. 112 с.

38. Коноваленко А. Становлення соціальної відповідальності бізнесу в постсоціалістичних країнах. *Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки»*. 2009. № 9. С. 163–172.

39. Евдокимов Ф. Социальная ответственность предприятия как фактор экономического развития. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна*. Донецьк, 2004. № 82. С. 5–10.

40. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства: пер. з англ. Київ: Стандарт, 2005. 302 с.

41. Колот А. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів. *Економічна теорія*. 2013. № 4. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/11491> (дата звернення 03.11.2021 р.).

42. Іонін Є., Тарасенко Л. Корпоративна соціальна відповідальність як запорука стабільного розвитку: аналіз підприємств нафтогазової галузі. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2018. Том 28. № 2. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1528>

(дата звернення 06.11.2021 р.).

43. Бержанір А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник підвищення ефективності сучасного бізнесу. *Економіка і організація управління*. № 1(17)–2(18). 2014. С. 43–47.

44. Охріменко О., Іванова Т. Соціальна відповідальність: навч. посіб. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». 2015. 180 с.

45. Колот А. Соціальна відповідальність: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2015. 519 с.

46. Йонас Г. Принцип відповідальності: у пошуках етики для технологічної цивілізації: пер. з нім. Київ. Лібра, 2001. 400 с.

47. Мелашич Ж. Корпоративна соціальна відповідальність як елемент стратегії підприємства: можливості та ризики. URL: <http://www.klubok.net/article2639.html> (дата звернення 08.11.2021 р.).

48. Carroll A. Corporate Social Responsibility: Evolution of Definitional Construct. *Business and Society*. 1999. Vol. 38. № 3. P. 268–295.

49. Офіційний сайт Мережі Глобального договору в Україні. URL: <http://www.globalcompact.org.ua> (дата звернення: 10.11.2021).

50. Сперанский В. Социальная ответственность бизнеса: сущность и особенности проявления. URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkhnuvs/2009_44/index.htm (дата звернення 13.11.2021 р.).

51. Чирва О. Соціальна відповідальність вітчизняного бізнесу: маркетинговий аспект. Соціальна відповідальність влади, бізнесу, громадян: монографія: у 2-х т. за ред. Г. Г. Півника. Донецьк: НГУ, 2014. Т.1. С. 232–237.

52. Корсак В. Піраміда соціального розвитку підприємства – ефективний інструмент реалізації соціальної функції бізнесу на регіональному рівні. *Економічна наука. Економіка та держава*. Луцьк. № 5. 2013. С. 70–72.

53. Ровенська В., Красножон Г. Методики оцінки корпоративної соціальної відповідальності та проблеми їх застосування в Україні. *Вісник Приазовського*

державного технічного університету. Серія: Економічні науки. Випуск 33. 2017. С. 268–275.

54. Литвиненко Т. Причини, мотиви та результати соціально відповідальної активності диверсифікованих компаній. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. Випуск 26. С. 61–69.

55. Ненашев Н. Как оценивать эффективность корпоративных социальных программ. *Кадровик. Кадровый менеджмент*. № 10, 2008. С. 23–35.

56. Ворона О. Методичні підходи до оцінки рівня соціальної відповідальності. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 30, 2010. С. 127–133.

57. Кусик Н., Ковалевська А. Критичний аналіз методів оцінки ефективності соціально відповідальної діяльності підприємства. 13 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/33757317.pdf> (дата звернення: 10.11.2021).

58. Лагута Я. Методичні підходи до експрес-оцінки корпоративної соціальної відповідальності підприємства. *Житомирський державний технологічний університет. «Молодий вчений»*. № 12 (52). 2017. С. 694–698.

59. Ткаченко Н. Мотивация социальной ответственности бизнеса. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2008. № 19. С. 102–109.

60. Швець Л. Витрати соціально відповідальної діяльності бізнесу. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2011. № 2 (56). С. 163–168.

61. Левицька Є. Методичний підхід до розробки програми соціально відповідального управління підприємства сфери послуг. *Сталий розвиток економіки: всеукраїнський науково-виробничий журнал*. № 2. 2012. С. 212–216.

62. Воржакова Ю., Лис А. Методичні підходи до оцінки корпоративної соціальної відповідальності. *Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/203962/203656> (дата звернення: 14.11.2021).

63. Дослідження соціальної відповідальності бізнесу в Україні. URL: www.un.org.ua/files/Concept_Paper.pdf (дата звернення: 11.11.2021).

64. Лепіхіна Т., Мохова Є. Формирование социальной политики фирмы.

URL: <https://cyberleninka.ru/.../formirovanie-sotsialnoy-politiki-firmy-na...2012>. (дата звернення: 11.11.2021).

65. АА1000. Стандарт верификации отчетов

URL:<http://www.ksovok.com/doc/aa1000s.doc>. (дата звернення 13.11.2021).

66. Стандарт SA 8000:2001. Соціальна відповідальність.

67. Стандарт ISO14101:2004 Системы экологического менеджмента. Требования и руководство по применению.

68. ДСТУ ISO / CD 26000: 2009. Системи управління соціальною відповідальністю. Вимоги.

69. Бурк Л. Как окупается корпоративная социальная ответственность. *Российский журнал менеджмента*. 2010. Т. 8, № 4. С. 57–68.

70. Гуменна О. Соціальна відповідальність бізнесу в контексті інноваційного розвитку економіки. *Науковий вісник академії муніципального управління*. 2009. № 7. С. 45–52.

71. Горбова Ю. Соціологічний контекст практик корпоративної соціальної відповідальності в Україні: дис....канд. соц. наук: 22.00.04. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2017. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/dis_horbova.pdf (дата звернення 22.10.2021).

72. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика: підручник. Київ: Вид-во «Фарбований лист», 2011. 480 с.

73. Що таке нефінансова звітність і хто в ній зацікавлений? Офіційний сайт CSR MarketPlace URL: [<http://www.csrinfo.org.ua/>] (дата звернення 13.11.2021).

74. Воробей В., Журовська І. Нефінансова звітність: інструмент соціально-відповідального бізнесу. Київ: Представництво ООН в Україні / Ініціатива Глобального договору в Україні, 2010. 84 с.

75. Офіційний сайт Центру «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності». URL: <http://csr-ukraine.org/> (дата звернення 13.09.2021).

76. Офіційний сайт ПАТ «Подільський цемент» URL: <http://www.crhukraine.com/> (дата звернення 13.08.2021).

77. Нам 40 років. Історія розвитку ПАТ «Подільський цемент. Кам'янець-

Подільський. 32 с.

78. Річна звітність емітента: опис бізнесу. URL: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/bus_text/10703 (дата звернення 03.08.2021).

79. Річна звітність емітента:регулярна інформація: опис бізнесу. URL: <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/53485/156/templ> (дата звернення 03.08.2021).

80. Константюк Н., Когут І. Основні аспекти управління активами підприємства. *Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя*. С. 85–87.

81. Sustainability reports of CHR company URL: <https://crh.com/sustainability/sustainability-publications> (дата звернення 07.08.2021).

82. Стан навколишнього середовища Хмельницької області у 2020 р. Хмельницька обласна державна адміністрація. Хмельницький, 2021. 237 с.

83. Плашихін С. Довідник з ресурсоефективного та чистого виробництва. Цементна промисловість. Київ: Центр ресурсоефективного та чистого виробництва, 2020. 96 с.

84. Екологічні податки України: Хмельницька область. URL: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes/khmelnyska-oblast> (дата звернення 07.08.2021).

85. Ткаченко О. Значення соціального пакета для українських підприємств у сучасних умовах. *Загальні питання економіки. Інвестиції: практика та досвід*. Національний університет харчових технологій. 2011. С. 31–34.

86. Золотухіна Л. Роль колективно-договірного регулювання в забезпеченні інтересів сторін трудових правовідносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Випуск 1, 2015. С. 40–45.

87. Ткаченко О. Обґрунтування наповнення соціального пакету працівника в сучасних економічних умовах. *Економіка підприємства та соціальний розвиток. Наукові праці*. Національний університет харчових технологій. № 41. 2011. С. 20–24.

88. Лункіна Т. Основна роль і необхідність розвитку соціальної відповідальності в Україні. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 12, 2017. С. 6–10.

89. Саприкіна М., Ляшенко О., Саєнсус М., Місько Г., Зінченко А. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика: підручник. Київ.: Вид-во «Фарбований лист», 2011. 480 с.

90. Чала Ю. Соціальна відповідальність підприємств як основа інноваційного розвитку сучасної економіки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»*. Випуск 40. 2014. С. 275–285.

91. 100 компаній з найкращою репутацією з КСВ (корпоративна соціальна відповідальність). URL: <https://youmatter.world/en/the-top-100-companies-with-the-best-csr-corporate-social-responsibility-reputation/> (дата звернення 07.11.2021).

92. Головні факти з управління КСВ у 2020 р. URL: <https://reputationcapital.blog/2020/07/glavnye-fakty-ob-upravlenii-korporativnoj-reputacii-v-2020-godu/> (дата звернення 07.11.2021).

93. Топ-10 компаній з найкращою корпоративною (CSR) репутацією у 2020 році. URL: <https://youmatter.world/en/top-10-companies-reputation-csr-2020/> (дата звернення 08.11.2021).

94. 2021 Global RepTrak 100. Що формує корпоративну репутацію. URL: <https://reputationcapital.blog/2021/04/2021-global-reptrak-100-cto-formiruet-korporativnuju-reputaciju/> (дата звернення 07.11.2021).

95. Топ-25 найкращих програм КСВ рейтингу журналу «Влада грошей». URL: https://www.dsnews.ua/ukr/vlast_deneg/top-25-luchshih-programm-kso-27072020-393543 (дата звернення 09.11.2021).

96. Каталог дій компаній для боротьби з Covid-19. URL: <https://csr-ukraine.org/covid-19/> (дата звернення 10.11.2021).

97. Стеценко В., Березова Ю. Корпоративна соціальна відповідальність підприємств в умовах пандемії. *Галицький економічний вісник*. Київ:

Національний університет харчових технологій. 2020. № 2 (63). С. 243–250.

98. Топішко І., Топішко Н., Галецька Т. Соціальна відповідальність підприємства в Україні: проблеми забезпечення та шляхи підвищення. *Економіка та управління національним господарством. Причорноморські економічні студії. Національний університет «Острозька академія»*. Випуск 12-1. 2016. С. 95–99.

99. Офіційний сайт Центру «Розвиток КСВ». URL: <https://csr-ukraine.org/> (дата звернення 14.11.2021).

100. Індекс прозорості сайтів українських компаній 2019. URL: <https://csr-ukraine.org/research/transp-index-2019/> (дата звернення 14.11.2021).

101. Бухаріна Л., Сучков А. Використання соціальної відповідальності бізнесу для створення позитивного іміджу підприємства. *Економіка і організація управління. Запорізький національний університет*. 2014. С. 48–53.

102. Гончар О., Хачатрян В. Корпоративна соціальна відповідальність – сучасний вектор розвитку підприємницького потенціалу. *Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету*. 2017, № 6 Том 3. С. 101–105.

103. Шири Н., Іващенко А. Напрями впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності в практику українських підприємств. *Ефективна економіка*. № 11. 2013. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2502> (дата звернення 14.11.2021).

104. Портал Спільноти СББ. URL: www.svb.org.ua (дата звернення 14.11.2021).

105. Меморандум про соціальну відповідальність бізнесу в Україні, затв. рішенням громадського об'єднання «Форум соціально відповідального бізнесу України». 2005. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2019&abstract=2019_11_0_13_22

106. Полторак А. Ефективне управління фінансовими ризиками в системі економічної безпеки України. *Агросвіт*. 2015. № 1. С. 34–39.

107. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року. Напрямки державної політики сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні. 9 с. URL:

http://svb.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf (дата звернення 19.11.2021).